

Moordwapens opduiken, lijken bergen, 'natte' vingerafdrukken veiligstellen. Forensisch onderzoek onderwater vereist een totaal andere aanpak dan bij misdrijven op land. Marco Pot (Universiteit Maastricht) probeert de opsporing onderwater naar een hoger niveau te krijgen.

Plaats delict: onderwater

Marco Pot neemt het 'babylijk' aan. Links een still uit de YouTubevideo met beelden van de kooien met biggen. FOTO JEAN PIERRE JANS

INTERVIEW FORENSISCH ONDERZOEK

MAASTRICHT
DOOR VIKKIE BARTHOLOMEUS

Een paar weken oud is ze. Gekleed in een roze broekje en romper met vlindertjes, schattig en onschuldig. Maar baby X ziet er verontrustend uit. Ze is ijskoud, kletsnat, overleden. Haar voetjes zijn gekneveld met zwarte tape, net als haar handjes. „Ze is door een geweldsmisdrijf om het leven gekomen”, zegt Marco Pot. Voorzichtig legt hij de met lood verzwaarde levensechte pop in een stalen kist met opschrift 'niet aankomen a.u.b., forensisch onderzoek'. „Kijk”, wijst hij. „De DNA-sporen die ik om haar mondje had aangebracht zijn al helemaal weggespoeld.”

Marco Pot doet onderzoek naar forensische opsporing onderwater, een vrij blanco gebied. Jaren werkte hij bij de brandweer en als duikinstructor bij de marine en de landmacht. Hij merkte dat er geen duidelijke protocollen zijn voor het werken op misdaadplekken onder water. Zodra een moordwapen of lijk in de diepte ligt, is er sprake van een vrij willekeurige aanpak. Te achteeloos vaak. „Op land is alles geregeld met afzetlinten en technische recherche in witte pakken, maar onderwater is het nog steeds

wild west.” Vaker maakte hij mee dat duikers van de brandweer triomfantelijk een opgedoken mes of vuurwapen omhoog hielden. Pot: „Kijk eens jongens, ik heb hem!” Maar het droogt meteen uit. Het oxideert omdat er lucht bij komt, vingerafdrukken verdwijnen. Je zit met sporen – haren, bloed, huid – die verloren kunnen gaan. Er is geen duidelijke uniforme werkmethode en elk korps heeft zijn eigen idee er over. Het is ook een stukje ego, wantrouwen tegen de gevestigde orde.”

Lichaamskleur

Hij benadrukt: het is niet te onderschatten, het werk dat duikers op een plaats delict moeten doen. „Onderwater is een vijandige omgeving. Net als werken in rook. Je hebt tijdsdruk, stress. Het zijn hele lastige condities om precies en secuur je werk te doen.” Vaak is het donker. „Je ziet weinig, kleuren vertekenen. Bloed wordt grijs, een roze lichaamskleur komt al gauw grauw over. Het is psychisch best zwaar, het zijn *mindgames*. Heb ik nu een veenbult vast of een hoofd?” Zelf herinnert hij zich bijvoorbeeld dat hij ooit een lichaam moest veiligstellen uit een auto onderwater. „Hij bleek al lijkstijf. Dan werkt zo'n lichaam echt niet mee en voor je het weet ben je iemand met geweld ach-

ter het stuur uit aan het rukken. Niet fijn. En dan gaan natuurlijk allerlei sporen verloren.”

Hij tuurt over het water van de Stooterplas in natuurgebied het Twiske vlakbij Amsterdam. Twee duikers zijn in het water van ongeveer vijf graden Celsius bezig met het plaatsen van 'bewijsmateriaal'; een onderwaterdrone cirkelt om ze heen. In dit idyllische gebied vol watervogels doet Marco Pot onderzoek naar nieuwe methodes voor forensisch onderzoek, als promovendus van bijzonder hoogleraar forensische geneeskunde en strafrecht Wilma Duijst van de Universiteit Maastricht. „Dit is geen laboratorium. Dit is de realiteit.”

Hier laat hij bijvoorbeeld baby X te water om te testen hoe sporen verdwijnen, hoe babylijks het beste getraceerd en geborgen kunnen worden. Met hulp van studenten forensische opsporing ontwikkelt hij methodes om vingerafdrukken veilig te stellen en bewijsmateriaal veilig boven water te krijgen. Hij zoekt naar een optimale *chain of custody*, de manier waarop met bewijsmateriaal wordt omgegaan van plaats delict tot rechtbank. Marco Pot spreekt snel en enthousiast over zijn activiteiten als *under water crime scene investigator*, naast het runnen van zijn eigen duikschool. „Vingerafdrukken zijn best lastig door het ontstaan van wasvrouwenhuid, die rimpeling. Maar DNA heb je altijd. Als je maar een beetje snot, speeksel of haar hebt, heb je de sleu-

tel naar iemands identiteit.” Wat gebeurt er met een gsm die een crimineel in het water gooit? „Alle contactjes zijn al gauw verroest, maar de simkaart doet het na een maand nog goed.”

Biggen

Meest opvallend aan het onderzoek zijn kooien met dode biggetjes die ongeveer honderd meter uit de kant liggen, op elf meter diepte. De ontbinding van in totaal veertig biggetjes wordt bestudeerd om een beeld te krijgen van hoe babylijks vergaan en daardoor het post mortem interval zo secuur mogelijk te kunnen inschatten: het tijdstip van overlijden. Het is eigenlijk een 'bodyfarm' onderwater. Het gaat om biggen van een biologische boerderij die een 'natuurlijke dood' zijn gestorven, bijvoorbeeld doordat ze door de moeder per ongeluk doodgedrukt zijn. Twee keer per week wordt vastgelegd wat de staat van de biggen is. Over deze studie ontstond onlangs ophof toen het YouTubekanaal *Finding Stuff* beelden online zette van de ontbindende biggen. De kooien werden sensationeel onder de aandacht gebracht als 'de meest bizarre vondst ooit'. Marco Pot werd overstelpt met boze reacties en bedreigingen van dierenactivisten. „Het was echt een orkaan. Alsof een of andere gestoorde wetenschapper hier iets aan het doen is dat niet deugt. We doen dit met een maatschappelijk belang. Het is helemaal geen geheim. Maar ja, in al

verdrinking

808

overleden

1148

te water

jaarlijks

200

doden

Meisje van Nulde

De afgelopen tien jaar zijn volgens het CBS 808 personen overleden door 'accidentele' verdrinking, bijvoorbeeld op het strand. Nog eens 1148 personen zijn in het water overleden door zelfdoding, een misdrijf of een onbekende oorzaak. Dat zijn in totaal ongeveer 200 doden per jaar. Het meest bekende waterlijk is het Meisje van Nulde. Haar romp werd in 2001 op het strand Nulde gevonden. Later werd elders ook nog haar hoofd gevonden en een handje. Doordat het lichaam sterk ontbonden was, duurde het lang voordat ze geïdentificeerd kon worden. Het bleek uiteindelijk om de vierjarige Rowena Rijkers te gaan. Haar stiefvader is veroordeeld voor doodslag.

die emoties spelen feiten geen rol meer.”

De eerste resultaten van het onderzoek zijn opvallend. Normaal gesproken komen bij ontbinding gassen vrij waardoor lichamen opzwellen en naar het oppervlak drijven: *bloating and floating*. Maar van de biggen blijkt slechts de helft 'omhoog' te gaan. Pot: „Dat is echt opvallend. Wie weet hoe veel lichamen we gewoon nooit gevonden hebben omdat ze op de bodem bleven liggen. Want het is klassiek: als je als crimineel een lijk kwijt wil, gooi je het in het water. Denk ook aan de vluchtelingen op de Middellandse Zee. Zijn er niet veel meer mensen omgekomen dan we denken, simpelweg omdat ze niet boven zijn komen drijven?” Ook de aanname dat de biggen meteen aangevretten zouden worden door paling klopt niet; de lijkes worden met name aangeast door schimmels. „Iedereen kent dat beeld van die paardenkop uit de film *Die Blechtrommel*. Maar het gaat allemaal heel clean.”

Marco Pot hoopt dat zijn onderzoek op termijn kan bijdragen aan het opsporen van criminelen. Op zijn linkerarm staat een tattooage van een spreuk van Cicero. *Dum spiro spero*: zolang ik adem, heb ik hoop. „Dat geldt voor mij als duiker. Maar ook in dit onderzoek. Al kunnen we maar in één zaak zekerheid krijgen door dingen die we hier ontdekken.” Hij lacht. Als ik promoveer, laat ik op mijn andere arm een biggetje tatoeëren.”

“
Op land is alles geregeld met afzetlinten en technische recherche in witte pakken, maar onderwater is het nog steeds wild west.

Marco Pot